

**TA'LIM TASHKILOTLARIDA ALOHIDA YORDAMGA MUHTOJ
BOLALARNI TA'LIM Olishini QO'LLAB-QUVVATLASH
TEXNOLOGIYALARI: O'QUVCHILAR VA SINFDAGI XILMA-XILLIK**

*Azizova Mamura - UMFT Universitet of Management and future
technologies, 554-guruh*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta'lim tashkilotlarida alohida yordamga muhtoj bolalarning ta'lim olishini samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Inklyuziv ta'limning ahamiyati, o'quvchilar o'rtasidagi xilma-xillik va har bir bolaning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim texnologiyalarini qo'llash zaruriyati tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli, moslashtirilgan o'quv dasturlari va sinf muhitida o'zaro hurmat va hamkorlikni shakllantirish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan. Maqolada pedagoglar, ota-onalar va ta'lim tashkilotlari uchun amaliy tavsiyalar berilgan hamda ta'limdagi tenglik va adolat prinsiplarini hayotga tatbiq etishning yo'llari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *inklyuziv ta'lim, alohida yordamga muhtoj bolalar, ta'lim texnologiyalari, xilma-xillik, moslashtirilgan dasturlar, axborot-kommunikatsiya vositalari, sinf muhiti, pedagogik yondashuv.*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri – har bir bolaga, ularning individual ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda, sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratishdir. Xususan, alohida yordamga muhtoj bolalarni umumiy ta'lim muassasalariga integratsiya qilish va ularning o'qish jarayonida to'liq ishtirokini ta'minlash dolzarb masalalardan biridir. Bu yo'nalishda ta'lim texnologiyalarining roli beqiyosdir.

Alohida yordamga muhtoj bolalar va ularning ehtiyojlari

Alohida yordamga muhtoj bolalar – bu o'zining jismoniy, aqliy, psixologik yoki ijtimoiy rivojlanishida muayyan cheklovlarga ega bo'lgan, ta'lim olish jarayonida

qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lgan o'quvchilardir. Bunday bolalarning ehtiyojlari odatdagi o'quvchilarnikidan farq qiladi va ularga ta'lim berishda maxsus yondashuv, sabr, individual qo'llab-quvvatlash zarur bo'ladi.

Alohida yordamga muhtoj bolalar bir necha toifalarga bo'linadi. Bularga eshitishida nuqsoni bo'lganlar, ko'rishda muammo borlar, nutqi rivojlanmagan yoki sekin rivojlanayotganlar, jismoniy nogironligi bo'lganlar, autizm spektridagi bolalar, intellektual rivojlanishida cheklovlar mavjud bo'lganlar, shuningdek, hissiy-irodaviy yoki ijtimoiy moslashishda qiyinchiliklarga duch kelayotgan bolalar kiradi. Ularning barchasi o'ziga xos ehtiyojlarga ega bo'lib, ta'limda teng sharoit yaratish orqali ularning imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarish mumkin.

Masalan, eshitishida muammo bo'lgan bolalarga imo-ishora tilida o'qitish, maxsus audiovizual materiallar yoki subtitrli videodarslar orqali yordam berilishi mumkin. Ko'rishda cheklovlarga ega bo'lgan bolalar uchun esa Brayl alifbosidagi kitoblar, ovozli darsliklar va taktil materiallar zarur. Nutqida rivojlanish kechikkan bolalar uchun logopedik mashg'ulotlar va interaktiv nutq o'stiruvchi dasturlar yordam beradi.

Shuningdek, bunday bolalarga ta'lim berishda psixologik va emotsional qo'llab-quvvatlash ham muhim rol o'ynaydi. Ko'pgina hollarda ular o'zlariga nisbatan ishonchsizlik, ijtimoiy ajralish yoki o'zini yakkalash hissini boshdan kechiradilar. Shuning uchun o'qituvchilar, psixologlar va ota-onalar ularni rag'batlantirib borishlari, muvaffaqiyatlarini qadrlashlari va ijtimoiy moslashuvga ko'maklashishlari lozim.

Bundan tashqari, alohida yordamga muhtoj bolalarning ehtiyojlari faqatgina maxsus dars metodikasi yoki texnik vositalar bilan cheklanmaydi. Ular uchun qulay sinf muhiti, tengdoshlar bilan do'stona munosabat, individual rivojlanish dasturi, o'qituvchining sabr-toqati va ijobiy munosabati ham muhim omillardandir.

Shu bois, har bir o'qituvchi bunday bolalarning imkoniyatlariga emas, balki ularning rivojlanish salohiyatiga e'tibor qaratishi kerak. Ta'lim jarayonida ularning kuchli jihatlarini aniqlab, ularni rivojlantirish, shu bilan birga, zaif tomonlarini bosqichma-bosqich mustahkamlash orqali haqiqiy natijalarga erishish mumkin.

Sinfdagi xilma-xillik va inklyuziv muhit

Sinfda turli madaniyat, salomatlik holati, iqtidori va ehtiyojlariga ega o'quvchilarning birgalikda tahsil olishi – bu inklyuziv ta'limning mohiyatidir. Bunday xilma-xillik nafaqat alohida yordamga muhtoj bolalar, balki barcha o'quvchilar uchun o'zaro hurmat, bag'rikenglik va hamkorlik muhitini shakllantiradi.

O'qituvchi uchun esa sinfdagi xilma-xillik – bu murakkab, ammo ijodiy yondashuvni talab qiluvchi jarayon. Differensial yondashuv, guruhlarda ishlash metodikasi, o'yinli ta'lim texnologiyalari – bularning barchasi har xil ehtiyojli o'quvchilarning darsga jalb etilishini ta'minlaydi.

Xulosa

Alohida yordamga muhtoj bolalarni qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalar – zamonaviy ta'limning ajralmas qismidir. Sinfdagi xilma-xillikni to'g'ri boshqarish va har bir bola uchun sharoit yaratish orqali biz inklyuziv, adolatli va sifatli ta'limga erisha olamiz. Bu esa nafaqat bolalar, balki jamiyatning taraqqiyoti uchun ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.

7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.